

Filipino

Unang Markahan

Modyul 7

Dula ng Pilipinas- “Tiyo Simon”

Panimula

Ang Pilipinas ay may mayamang panitikan. Isa sa patunay nito ang mayamang dulaan ng bansa. Ang dula, ayon kay Aristotle, ay isang masining at makaagham na panggagaya sa kalikasan ng buhay. Ipinakikita nito ang realidad sa buhay ng tao gayundin ang kanyang mga iniisip, ikinikilos, at isinasaad. Ito'y kinatha at itinatanghal upang magsilbing salamin ng buhay - sa wika, sa kilos at sa damdamin. Bilang sining, may layunin itong makaaliw, makapagturo o makapagbigay ng mensahe, makaantig ng damdamin, at makapukaw ng isip.

Masasabing higit na kawili-wili ang dula kaysa maikling kuwento sapagkat sa dula higit na nadarama ang mga tunggalian ng mga tauhan at ang kanilang mga suliranin. Sa maikling kuwento, may mga pangyayaring iniulat na lang ng may-akda ngunit sa dula ang mga ito ay hayagang nakikita sa ikinikilos ng mga tauhan bukod sa narinig pa rin sa kanilang mga sinasabi.

Ang **Aralin 1.7** ay tatalakay sa isang dulang Pilipino na “Tiyo Simon” na akda ni N.P.S. Toribio. Sa pagtatapos ng araling ito, inaasahang naipamalas mo ang pagpapahalaga sa dula at nakapagsalaysay ka ng mga pangyayaring nagbibigay ng makatotohanang impormasyon sa tulong ng mga ekspresyong nagpapahayag ng katotohanan.

MGA PINAKAMAHALAGANG KASANAYANG PAMPAGKATUTO (MELC):

- F9PN-Ig-h-43** - Nababubuo ng paghuhusga sa karakterisasyon ng mga tauhan sa kasiningan ng akda
- F9PT-Ig-h-43** - Naipaliliwanag ang kahulugan ng salita habang nababago ang estruktura nito
- F9PU-Ig-h-45** - Nasusuri ang pagiging makatotohanan ng ilang pangyayari sa isang dula.
- F9PS-Ig-h-45** - Nakagagamit ng mga ekspresyong nagpapahayag ng katotohanan (sa totoo, talaga, tunay, iba pa)

Subukin

Panuto: Basahin at unawain ang mga katanungan. Piliin at bilugan ang titik ng pinakatamang sagot.

1. Isa itong uri ng dulang nagtataglay ng malulungkot na pangyayari subalit nagwawakas ng masaya.
  - A. komedya
  - B. melodrama
  - C. tragekomedya
  - D. trahedya
2. Ang sining ng panggagaya sa tunay na kalikasan ng buhay na kinatha upang itanghal at magsilbing salamin ng buhay ay ang _____.
  - A. kathambuhay
  - B. dula
  - C. teatro
  - D. sarsuwela

3. “Ayaw mong magsimba! At ano’ng gagawin mo rito sa bahay ngayong umaga ng pangiling-araw?” Ibig ipahiwatig sa pahayag nito ay ang pagiging _____.

A. Makatao	C. Makabansa
B. Maka-Diyos	D. Makakalikasan

Para sa bilang 5-8

Piliin ang titik na may pinakaangkop na damdaming namayani sa mga pahayag.

4. “Sabi ni Mama na iya’y parusa ng Diyos”

A. pagkakabagabag	C. pagmamalasakit
B. pagkadismaya	D. pagbabanta

5. “Iba na talaga ang tumatanda, madaling mangawit, mahina ang katawan”

A. pag-aalala	C. pagkaawa sa sarili
B. pagkainis	D. pagkatakot

6. Ang direktor na siyang nagbibigay interpretasyon sa iskrip ay isang elemento ng _____.

A. pabula	C. dula
B. maikling kuwento	D. nobela

7. Ano ang ipinagkaiba ng dula sa iba pang uri ng akda?

- A. Higit na nadarama ang tunggalian ng mga tauhan at kanilang mga suliranin
- B. Hayagang ipinakita sa dula ang ikinikilos ng mga tauhan bukod sa naririnig pa rin sa kanilang sinasabi.
- C. Ito ay isinulat upang itanghal at magsilbing salamin ng buhay.
- D. Lahat ng nabanggit.

8. Ang lahat ay nagsasaad ng makatotohanang impormasyon, **MALIBAN SA ISA.**

- A. Tunay na makasaysayan ang naganap na EDSA Revolution noong Pebrero 25, 1986.
- B. Taon-taon ay dinaraan ng hindi bababa sa dalawampung bagyo ang Pilipinas.
- C. Talagang nakagagamot sa ubo ang dahon ng oregano.
- D. Kung hindi tayo kikilos, sadyang mauwi sa wala ang ating pinaghirapan.

Para sa bilang 9-10

Piliin ang tamang ekspresyon na nagpapahayag ng katotohanan upang mabuo ang diwa ng pangungusap.

9. _____ sa buhay ng tao ay may mayaman at mahirap.

A. Sadyang	C. Tunay
B. Siyempre	D. Totoong

10. _____ ako ay dapat gumagamit ng magagalang na pananalita sa nakakatanda sa akin.

- A. Totoong
- B. Siyempre

- C. Sadyang
- D. Talagang

Aralin 1.5

Tiyo Simon

Dula - Pilipinas

Isinulat ni N. P. S. Toribio

(Una at Ikalawang Araw)

Alamin

Pagkatapos ng araling ito, ikaw ay inaasahang:

1. nasusuri ang pagiging makatotohanan ng ilang mga pangyayari sa isang dula
2. naihahambing ang kulturang Pilipino na inilarawan sa akda sa kultura ng alinman sa mga bansang Asyano.
3. naipaliliwanag ang kahulugan ng salita habang nagbabago ang estruktura nito.
4. natutukoy ang kaibahan ng melodrama sa iba pang uri ng dula

Balikan

Panuto: Isa-isahin ang nais ng prinsesang Javanese na mabago sa kanilang kultura at tradisyon.

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____

5. _____
_____

Tuklasin

May mga dahilang nagbabago ang paniniwala ng tao dahil sa galaw at pagbabago rin ng mundo. Dumarating ang isang pambihirang pagkakataon o isang bagay na hindi man inaasahan ay magbabago sa ating pananaw, pilosopiya, at paniniwala sa buhay. Tuklasin mo ang naiibang kuwento ni “Tiyo Simon” at kung papaanong binago ng isang bata ang kaniyang paniniwala. Basahin mo ito nang may pag-unawa.

Tiyo Simon

Dula – Pilipinas ni N. P. S. Toribio

Mga Tauhan:

TIYO SIMON - isang taong nasa katanghalian ang gulang, may kapansanan ang isang paa at may mga paniniwala na hindi maunawaan ng kanyang hipag na relihiyosa.

INA - ina ni Boy

BOY - pamangkin ni Tiyo Simon. Pipituhing taong gulang.

ORAS: umaga, halos hindi pa sumisikat ang araw.

TAGPO: Sa loob ng silid ni Boy. Makikita ang isang tokador na kinapapatungan ng mga langis at pomada sa buhok, toniko, suklay, at iba pang gamit sa pag-aayos. Sa itaas ng tokador, nakadikit sa dingding ang isang malaking larawan ng birheng nakalabas ang puso at may tarak ng isang punyal. Sa tabi ng nakabukas na bintana sa gawing kanan ay ang katreng higaan ng bata. Sa kabuuan, ang silid ay larawan ng kariwasan.

Sa pagtaas ng tabing, maikikita si Boy na binibihisan ng kanyang ina. Nakabakas sa mukha ng bata ang pagkainip samantalang sinusuklay ang kanyang buhok.

(Biglang uunat ang babae, saglit na sisipatin ang ayos ng anak, saka ngingiti.)

INA: O, hayan, di nagmukha kang tao. Siya, diyan ka muna at ako naman ang magbibihis.

BOY: (Dadabog) sabi ko, ayaw kong magsimba, e!

INA: Ayaw mong magsimba! Hindi maa...pagagalitin mo na naman ako, e! At anong gagawin mo rito sa bahay ngayong umagang ito na pangiling-araw?

BOY: Maiiwan po ako rito sa bahay, kasama ko si ...Tiyo Simon...

INA: (Mapapamulagat) A, ang ateistang iyon. Ang...patawarin ako ng Diyos.

BOY: Basta. Maiiwan po ako... (Ipapadyak ang paa) makikipagkuwentuhan na lamang ako kay Tiyo Simon...

INA: (Sa malakas na tinig) Makikipagkuwentuhan ka? At anong kuwento? Tungkol sa

kalapastanganan sa banal na pangalan ng Panginoon?

BOY: Hindi, Mama. Maganda ang ikinukuwento ni Tiyo Simon sa akin...

INA: A, husto ka na...husto na bago ako magalit nang totohanan at humarap sa Panginoon ngayong araw na ito nang may dumi sa kalooban.

BOY: Pero...

INA: Husto na sabi, e!

(Matitigil sa pagsagot si Boy. Makaririnig sila ng mga yabag na hindi pantay, palapit sa nakapinid na pinto sa silid, saglit na titigil ang yabag; pagkuwa'y makaririnig sila ng mahinang pagkatok sa pinto.)

INA: (Paungol) uh... sino 'yan?

TIYO SIMON: (Marahan ang tinig) Ako, hipag, naulinigan kong...

(Padabog na tutunguhin ng babae ang pinto at bubuksan iyon. Mahahantad ang kaanyuan ni Tiyo Simon, nakangiti ito.)

TIYO SIMON: Maaari bang pumasok? Naulinigan kong tila may itinututol si Boy...

BOY: (Lalapit) Ayaw kong magsimba, Tiyo Simon. Maiiwan ako sa iyo rito. Hindi ako sasama kay Mama.

INA: (Paismid) Iyan ang itinututol ng pamangkin mo, kuya. Hindi nga raw sasama sa simbahan...

(Maiiling si Tiyo Simon, ngingiti at paika-ikang papasok sa loob, hahawakan ang balikat ni Boy.)

TIYO SIMON: Kailangan ka nga namang sumama sa simbahan, Boy. Kung gusto mo...kung gusto mong isama ako ay maghintay kayo at ako'y magbibihis...magsisimba tayo.

(Mapapatingin nang maluwat si Boy sa kanyang Tiyo Simon, ngunit hindi makakibo. Ang ina ay namangha rin. Tatalikod na si Tiyo Simon at lalabas. Maiiwang natitigilan ang dalawa, pagkuwa'y babaling ang ina kay Boy.)

INA: Nakapagtataka! Ano kaya ang nakain ng amain mong iyon at naisipang sumama ngayon sa atin? Ngayon ko lamang siya makikitang lalapit sa Diyos...

BOY: Kung sasama po si Tiyo Simon, sasama rin ako...

INA: Hayun! Kaya lamang sasama ay kung sasama ang iyong amain. At kung hindi ay hindi ka rin sasama. Pero mabuti rin iyon...mabuti, sapagkat hindi lamang ikaw ang maaakay ko sa wastong landas kundi ang kapatid na iyon ng iyong ama na isa ring...

(Mapapayuko ang babae, papahirin ang luhang sumungaw sa mga mata. Magmamalas lamang si Boy.)

INA: (Mahina at waring sa sarili lamang). Namatay siyang hindi lamang nakapagpa-Hesus. Kasi'y matigas ang kalooban niya sa pagtalikod sa simbahan. Pareho silang magkapatid sila ng iyong amain. Sana'y magbalik-loob siya sa Diyos upang makatulong siya sa pagliligtas sa kaluluwa ng kanyang kapatid na sumakabilang

buhay na...

(Mananatiling nagmamasid lamang si Boy. Pagkuwa'y nakarinig sila ng hindi pantay na yabag, at ilang sandali pa ay sumungaw na ang mukha ni Tiyo Simon sa pinto. Biglang papahirin ng babae ang kanyang mukha, pasasayahin ito, at saka tutunguhin ang pinto.)

INA: Siyanga pala. Magbibihis din ako. Nakalimutan ko, kasi'y...diyan muna kayo ni Boy, kuya...

(Lalabas ang babae at si Tiyo Simon ay papasok sa loob ng silid. Agad tutunguhin ang isang sopang naroroon, pabuntung-hiningang uupo. Agad, naman siyang lalapitan ni Boy at ang bata ay titindig sa harapan niya.)

TIYO SIMON: (Maghihikab) iba na ang tumatandang talaga. Madaling mangawit, mahina ang katawan at...(biglang matitigil nang mapansing ang tinitingnan ng bata ay ang kanyang may kapansanang paa. Matatawa.)

BOY: Bakit napilay po kayo, Tiyo Simon? Totoo ba'ng sabi ni Mama na iya'y parusa ng Diyos?...

TIYO SIMON: (Matatawa) sinabi ba ng Mama mo iyon?

BOY: Oo raw e, hindi kayo nagsisimba. Hindi raw kasi kayo naniniwala sa Diyos. Hindi raw kasi...

TIYO SIMON: (Mapapabuntong-hininga) hindi totoo, Boy, na hindi ako naniniwala sa Diyos...

BOY: Pero 'yon ang sabi ni Mama, Tiyo Simon. Hindi raw kayo nangingilin kung araw ng pangilin. Bakit hindi kayo nangingilin, Tiyo Simon?

TIYO SIMON: May mga bagay, Boy na hindi maipaliwanag. May mga bagay na hindi maipaaalam sa iba sa pamamagitan ng salita. Ang mga bagay na ito ay malalaman lamang sa sariling karanasan sa sariling pagkamulat...ngunit kung anuman itong mga bagay na ito, Boy, ay isa ang tiyak: malaki ang pananalig ko kay Bathala.

BOY: Kaya ka sasama sa amin ngayon, Tiyo Simon?...

TIYO SIMON: Oo, Boy. Sa akin, ang simbahan ay hindi masamang bagay. Kaya huwag mong tatanggihan ang pagsama sa iyo ng iyong Mama. Hindi makabubuti sa iyo ang pagtanggì, ang pagkawala ng pananalig. Nangyari na sa akin iyon at hindi ako naging maligaya.

(Titigil si Tiyo Simon sa pagsasalita na waring biglang palulungkutin ng mga alaala. Buhat sa malayo ay biglang aabot ang alingawngaw ng tinutugtog na kampana. Magtatagal nang ilang sandali pagkuwa'y titigil ang pagtugtog ng batingaw. Magbubuntung hininga si Tiyo Simon, titingnan ang kanyang may kapansanang paa, tatawa nang mahina at saka titingin kay Boy).

TIYO SIMON: Dahil sa kapansanang ito ng aking paa, Boy, natutuhan kong tumalikod, hindi lamang sa simbahan, kundi sa Diyos. Nabasa ko ang The Human ni Maugham at ako'y nanalig sa pilosopiyang pinanaligan ng kanyang tauhan doon, ngunit hindi ako naging maligaya, Boy, hindi ako nakaramdam ng

kasiyahan.

BOY: Ano ang nangyari, Tiyo Simon?...

TIYO SIMON: Lalo akong naging bugnutin, magagalitin. Dahil doon, walang natuwang tao sa akin, nawalan ako ng mga kaibigan, hanggang sa mapag-isa ako...hanggang isang araw ay nangyari sa akin ang isang sakunang nagpamulat sa aking paningin.

BOY: Ano iyon, Tiyo Simon...?

(Uunat sa pagkakaupo si Tiyo Simon at dudukot sa kanyang lukbutan. Maglalabas ng isang bagay na makikilala na isang sirang manikang maliit.)

TIYO SIMON: Ito ay isang manika ng batang nasagasaan ng trak. Patawid siya noon at sa kanyang pagtakbo ay nailaglag niya ito. Binalikan niya ito ngunit siyang pagdaan ng trak at siya'y nasagasaan...Nasagasaan siya, nadurog ang kanyang binti, namatay ang bata...namatay nakita ko, ng dalawang mata, ako noo'y naglalakad sa malapit...at aking nilapitan, ako ang unang lumapit kaya nakuha ko ang manikang ito at noo'y tangang mahigpit ng namatay na bata, na waring ayaw bitiwang kahit sa kamatayan...

BOY: (Nakamulagat) Ano pa'ng nangyari Tiyo Simon?

TIYO SIMON: Kinuha ko nga ang manika, Boy. At noon naganap ang pagbabago sa aking sarili...sapagkat nang yumuko ako upang damputin ang manika ko ang isang tahimik at nagtitiwalang ngiti sa bibig ng patay na bata sa kabila ng pagkadurog ng kanyang buto...ngiting tila ba nananalig na siya ay walang kamatayan...

(Magbubuntunghing si Tiyo Simon samantalang patuloy na nakikinig lamang si Boy. Muling maririnig ang batingaw sa malayo. Higit na malakas at madalas, mananatili nang higit na mahabang sandali sa pagtunog, pagkuwa'y titigil. Muling magbubuntunghing si Tiyo Simon.)

TIYO SIMON: Mula noon, ako'y nag-isip na, Boy. Hindi ko na makalimutan ang pangyayaring iyon. Inuwi ko ang manika at iningatan, hindi inihiwalay sa aking katawan, bilang tagapagpaalalang lagi sa akin ng matibay at mataos na pananalig ng isang batang hanggang sa oras ng kamatayan ay nakangiti pa. At aking tinandaan sa isip: kailangan ng isang tao ang pananalig kay Bathala, kung may panimbulanan siya sa mga sandali ng kalungkutan, ng sakuna, ng mga kasawian...upang may makapitan siya kung siya'y iginugupo na ng mga hinanakit sa buhay.

(Mahabang katahimikan ang maghahari. Pagkuwa'y maririnig ang matuling yabag na papalapit. Sumungaw ang mukha ng ina ni Boy sa pinto.)

INA: Tayo na, baka wala na tayong datnang misa. Hinahanap ko pa kasi ang aking dasalan kaya ako natagalan. Tayo na, Boy...Kuya.

BOY: (Paluksu-luksong tutunguhin ang pinto) Tayo na Mama, kanina pa nga po tugtog nang tugtog ang kampana, e. Tayo na, Tiyo Simon, baka tayo mahuli, tayo na!

(Muling maririnig ang tugtog ng kampana sa malayo. Nagmamadaling lalabas si

Boy sa pinto. Lalong magiging madalas ang pagtugtog ng kampana lalong magiging malakas, habang bumababa ang tabing).

Suriin/Talakayin

Upang lubos na maunawaan ang melodrama, narito ang iba pang mga uri ng dula.

MGA URI NG DULA

Ang dula katulad ng maikling kuwento at nobela ay mayroon ding mga uri,

1. **Trahedya**- nagwawakas sa pagkasawi o pagkamatay ng pangunahing tauhan. Ang tema nito ay mabigat o nakakasama ng loob at kadalasa'y nakakaiyak. Karaniwang nasasadlak sa kamalasan.
2. **Komedy**a- Katawa-tawa, magaan sa loob dalhin ang tema, at ang wakas ay kasiya-siya sa mga manood dahil nagtatapos na masaya sapagkat ang mga tauhan ay magkakasundo.
3. **Melodrama**- isang dulang may malungkot na sangkap ngunit nagtatapos ng kasiya-siya para sa mga pangunahing tauhan bagama't ang iring it'y may malulungkot. Kung minsan ay labis ang pananalita at damdamin sa uring ito.
4. **Parsa**- isang dulang ang pangunahing layunin ay magdulot ng katatawanan sa mga Tagapanood.
5. **Saynete**- isang yugtong nakakatawa ang diwan a nauukol sa mga popular na tauhan. Mga karaniwang ugali ang pinaksa nito. Katulad ng parsang, ang dulang ito ay may layuning magpatawa.

GAWAIN 1. Paglinang ng Talasalitaan

Panuto: Ibigay ang pahiwatig na kahulugan ng sumusunod na pahayag. Punan ng titik ang kahon upang mabuo ang kahulugan nito. Pagkatapos, gamitin ito sa pagbuo ng makabuluhang pangungusap.

1. Araw ng pangilin

p		g			m		
---	--	---	--	--	---	--	--

2. Namatay na hindi nakapagpa-Hesus

n		b			d		s	y				n
---	--	---	--	--	---	--	---	---	--	--	--	---

3. Sumakabilang-buhay na

n					t		y
---	--	--	--	--	---	--	---

4. Naulinigan kong may itinatutol siya

n		r				g
---	--	---	--	--	--	---

5. Matibay at mataos na pananalig

m		t		b		
---	--	---	--	---	--	--

6. Kailangan ng pananalig

p		n				m			l		t			
---	--	---	--	--	--	---	--	--	---	--	---	--	--	--

GAWAIN 2: Sa Antas ng Iyong Pag-unawa

Panuto: Sagutin ang sumusunod na tanong. Isulat ang mga sagot sa mga linyang nakalaan sa ibaba ng bawat tanong.

1. Ano ang malaking impluwensiya ng pangunahing tauhan kay Boy? Patunayan.

---

2. Bakit naisipan ni Tiyo Simon na sumama sa mag-ina sa simbahan?

---

3. Anong damdamin ang namayani sa hipag ni Tiyo Simon sa pagbabalik-loob niya sa Diyos?

---

4. Kung ikaw ang hipag ni Tiyo Simon, ganoon din ba ang iyong nararamdama? Ipaliwanag.

---

5. Dapat bang sisihin ng tao ang Diyos sa mga pagkakataong dumaranas siya ng mga kabiguan sa buhay? Pangatwiranan.

---

6. Bakit isang melodrama ang akdang iyong nabasa?

Isaisip

Alam mo ba na ...

ang melodrama ay isang dulang nagtataglay ng malulungkot na mga pangyayari? Maaaring ito'y makaantig ng damdamin subalit nagwawakas ito nang masaya at kasiya-siya sa mabubuti at mababait na tauhan sa akda.

GAWAIN 3. Patunayan Mo

Panuto: Kapani-paniwala ba ang mga paglalahad na ginamit sa dula? Suriin at tukuyin ang mga pangyayaring makatotohanan at di-makatotohanan sa akda. Patunayan ang inyong sagot at isulat ito sa ibaba.

Pangyayari

Patunay

MAKATOTOHANANAN

1.

2.

3.

DI-MAKATOTOHANANAN

1.

2.

3.

Isagawa

GAWAIN 4. Ibahagi Mo

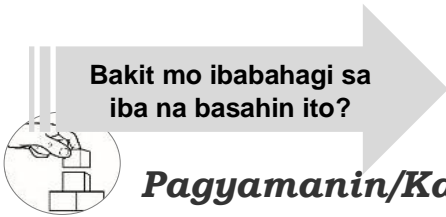
Panuto: Matapos mong mabasa at masuri ang akda, sagutin ang mga sumusunod:

Ano ang iyong nadama?

Sagot:

Ano ang binago nito sa iyong pag-uugali?

Sagot:

Sagot:

Pagyamanin/Karagdagang Gawain

GAWAIN 5: Ipaliwanag Mo

Panuto: Piliin sa loob ng kahon ang salitang kokompleto sa pangungusap. Saka ipaliwanag sa linya ang kahulugan nito batay sa pagbabago ng estruktura ng salita.

araw	araw-araw	pangiling-araw
-------------	------------------	-----------------------

1. At anong gagawin mo rito sa bahay ngayong umagang ito ng _____?

Paliwanang sa kahulugan ng piniling salita: _____

_____

_____

2. Halos hindi pa sumikat ang _____ ay maagang nagbihis ang mag-ina upang magsimba.

Paliwanang sa kahulugan ng piniling salita: _____

_____

_____

3. Kinakailangan ang pagsamba upang makatanggap ng biyaya sa _____.

Paliwanang sa kahulugan ng piniling salita: _____

_____

_____

bago	pagbabago
-------------	------------------

4. _____ sila pumunta sa simbahan ay naisalaysay ni Tiyo Simon kay Boy ang tungkol sa batang nasagasaan ng trak.

Paliwanang sa kahulugan ng piniling salita: _____

_____

_____

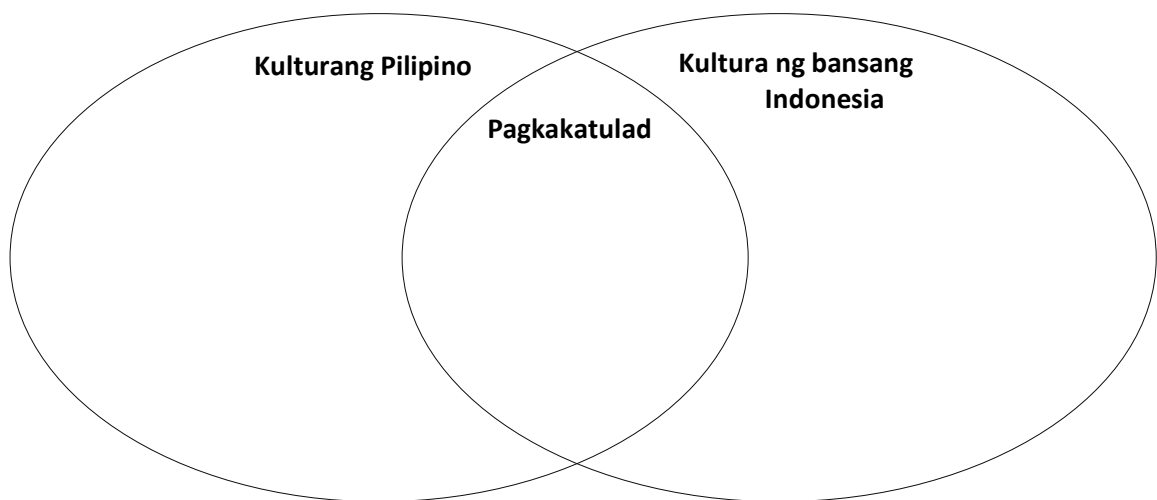
5. Naganap ang _____ sa sarili ni Tiyo Simon nang makita ang ngiti nang bata sa kabila ng pagkadurog ng mga binti nito.

Paliwanang sa kahulugan ng piniling salita: _____

_____

GAWAIN 6. Ihambing Mo

Anong kulturang Pilipino ang inilarawan sa akda? Ihambing ito sa kultura ng alinman sa mga bansang Asyano. Isulat ang sagot sa venn diagram sa ibaba.

(Ikatlong Araw)

Alamin

Pagkatapos ng araling ito, ikaw ay inaasahang:

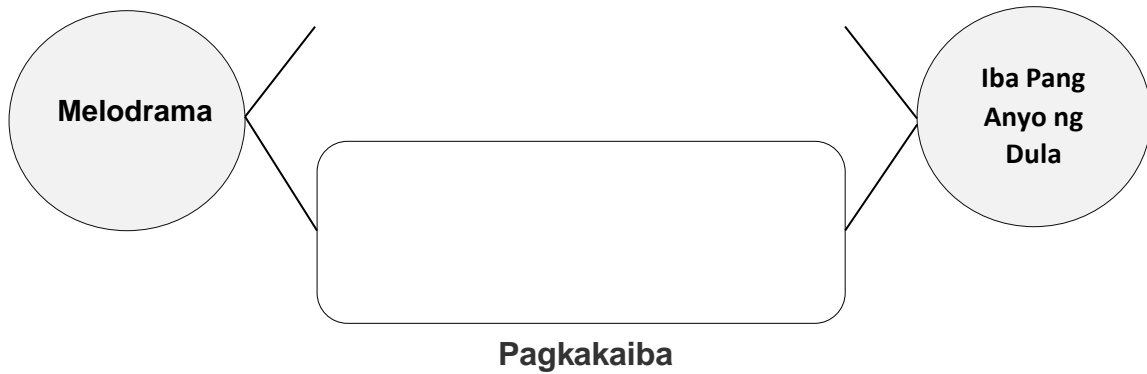
1. nakabubuo ng paghuhusga sa karakterisasyon ng mga tauhan sa kasiningan ng akda;
2. naihahambing ang melodrama sa iba pang-uri ng dula;
3. nakapaglalarawan sa damdamin ng tauhan sa dulang binasa.

Balikan

Paano naiiba ang melodrama sa iba pang anyo ng dula? Sagutin ito sa pamamagitan ng comparison organizer.

Pagkakatatulad

Tuklasin

Ang mga **tauhan** (character) ay ang mga gumaganap ng mahahalagang papel sa kuwento. Ibinibigay ang pinakamahalagang papel sa pangunahing tauhan. Ang mga tauhan ay dapat na magkaroon ng suliranin o balakid sapagkat kung wala ito ay walang magiging tunggalian at kung walang pagtutunggali ay walang kuwento.

Ang karakterisasyon (characterization) naman ay malikhaing representasyon ng mga tauhan sa isang akda. Sa dula o pelikula, ito ay pamamaraan ng pagtanghal ng aktor o aktres sa isang karakter.

Dalawang Pamamaraan ng Karakterisasyon:

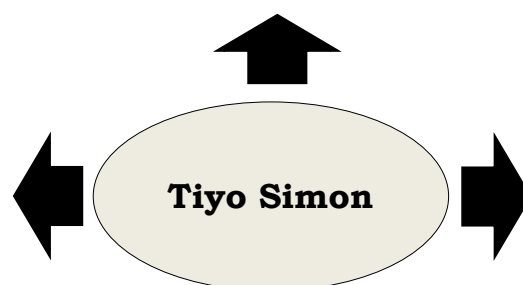
Direktang Karakterisasyon- literal na tinutukoy ng may-akda ang katangian ng kanyang tauhan sa mambabasa.

Di-Direktang Karakterisasyon- Humihingi ng aktibong pagsusuri mula sa mambabasa

Suriin/Talakayin

Magbigay ng katangian ni Tiyo Simon na labis mong hinangaan. Magsalaysay ng ilang patunay.

Isaisip

May dalawang uri ng karakterisasyon. Ang direkta at di-direktang karakterisasyon na makatutulong sa pagsusuri sa mga tauhan ng isang dula.

Isagawa

Panuto: Suriin ang uri ng karakterisasyon ng mga tauhan sa dulang “Tiyo Simon”.
Isulat sa loob ng kahon ang iyong sagot.

Mga Tauhan sa Dulang Tiyo Simon	Direktang Karakterisasyon (mula sa may-akda)	Di-Direktang Karakterisasyon (mula sa mambabasa)
Tiyo Simon		
Ina		
Boy		

Pagyamanin/ Karagdagang Gawain

Paglalarawan ng Damdamin ng mga Tauhan sa Akda

Ang paglalarawan ng damdamin ng tauhan ay isa sa mahahalagang *domain* ng pagkaunawa ng mag-aaral sa akdang nabasa o narinig. Sa kasanayang ito, higit na napahahalagahan ang karakter ng mga tauhan dahil nagiging kaisa sila ng mambabasa, kung sila’y nakadarama ng kaligayahan, kalungkutan, pagkabigo, o pagtatagumpay.

Mula sa dulang “Tiyo Simon” ay pumili ng tig-isang pahayag ng mga tauhan. Tukuyin ang namamayaning damdamin sa pahayag. Pagkatapos, ilahad ang iyong saloobin hinggil dito.

Mga Tauhan	Pahayag	Damdamin Ko
Tiyo Simon		
Boy		
Ina		

(Ikaapat na Araw)

Alamin

Pagkatapos ng araling ito, ikaw ay inaasahang:

1. nasusuri ang dula sa pamamagitan ng pagpupulot ng

kaisipan at aral na natutunan;

2. napapahalagahan ang dula sa pamamagitan ng pagpili at pagpapaliwanag ng bahaging naibigan;
3. nasusulat ang isang akda bilang pagpapahalaga sa napiling bahagi ng napanood o nabasang dula; at
4. nakagagamit ng mga ekspresyong nagpapahayag ng katotohanan (sa totoo, talaga, tunay, iba pa).

Balikan

Panuto: Sumipi ng diyalogong iyong naibigan mula sa dulang “Tiyo Simon”. Ibigay ang napulot na kaisipan nito at ang aral na iyong natutunan. Isulat ang sagot sa linyang nakalaan para dito.

Napiling Diyalogo: _____

_____

Napulot na kaisipan:

_____

Aral na Natutunan:

_____

Tuklasin

Mga Ekspresyong Nagpapahayag ng Katotohanan

Bahagi ng buhay ng tao ang makarinig o makakuha ng impormasyon, kaalaman, at iba pa. Kaya nararapat lamang na maging maingat sa pagpili at pagtanggap ng mga nasabing impormasyon. Kinakailangan ng masusing pagbeberipika at pagsusuri upang malaman kung ang mga ito’y makatotohanan o hindi.

Ang isang pahayag ay makatotohanan kung ito’y may suportang datos, pag-aaral, pananaliksik, at suportang impormasyon napatunayang tama o mabisa para sa lahat. Ang ganitong uri ng pahayag ay karaniwang may siyentipikong batayan gaya ng agham at siyensiya.

Sa pagpapahayag ng katotohanan, kailangan maging tumpak at wasto ang mga pahayag, salita, at gramatikang gagamitin sa pagpapahayag. Ang mga parirala sa ibaba ay ilan sa ginagamit sa pagpapahayag ng katotohanan.

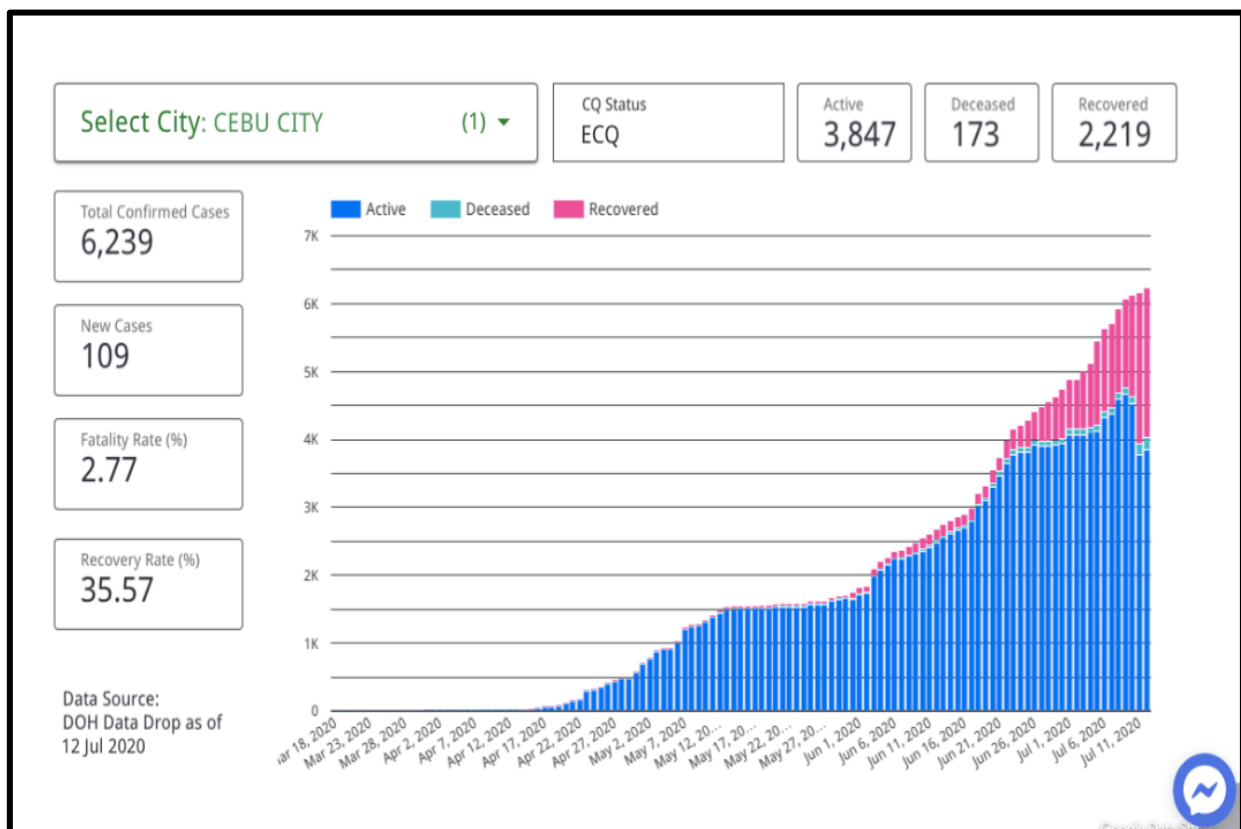
- ◆ Batay sa pag-aaral totoong...

- ▲ Mula sa mga datos na kinaukulan, talagang...

Suriin/Talakayin

Pansinin at suriin ang grap tungkol sa napapanahong isyu na pandemyang COVID-19.

<https://www.up.edu.ph/up-covid-19-pandemic-response-team-tracks-ph-cities-road-to-recovery/>

Sa grap, makikita mo ang mga impormasyong naglalahad ng katotohanan tulad ng:

1. **Batay sa pag-aaral, totoong** umabot na sa 6,239 ang kaso ng COVID-19 sa siyudad ng Cebu.
2. **Mula sa mga datos na aking nakalap, talagang** tumataas din ang bilang ng mga gumaling.
3. **Isang mabisang pag-aaral at pagsusuri ay isinagawa kaya napatunayang** ang sakit na ito ay nakahahawa.

Isaisip

Ang pagbibigay ng katotohanang pahayag ay bahagi rin sa ating pang-araw-araw na buhay. Ang mga ekspresyong **sa totoo, talaga, tunay** at iba pa ay mahalagang gamitin sa pagbibigay ng makatotohanang pahayag.

Isagawa

GAWAIN 1

Panuto: Basahin at unawain ang mga pangungusap. Tukuyin kung ang mga ito ay nagpapahayag ng katotohanan sa pamamagitan ng paglalagay ng (✓) sa patlang.

- _____ 1. Siyempre, masakit sa magulang na hindi makamit ang hustisya para sa kaniyang anak.
- _____ 2. Hindi nabibili ng mayayaman ang hustisya.
- _____ 3. Tunay na dapat lamang managot sa batas ang mga nagkasala.
- _____ 4. Talagang dapat tanggapin ang katotohanan kahit pa ito ay masakit.
- _____ 5. Higit na nagmamahal ang anak kaysa sa magulang.

GAWAIN 2

Panuto: Suriin at pag-aralan ang talahayan sa ibaba. Gamit ang mga ekspresyon na nagpapahayag ng katotohanan, bumuo ng limang mga pangungusap. Isulat sa linya ang sagot.

Table 3. Regional Distribution of Enrollment in Formal K to 12, Public and Private, SY 2019-2020

Regions	Enrollment		
	Male	Female	Total
Region I	665,095	625,976	1,291,071
Region II	457,377	439,125	896,502
Region III	1,490,979	1,424,475	2,915,454
Region IV-A	1,958,258	1,875,022	3,833,280
Region IV-B	453,606	434,553	888,159
Region V	913,745	872,011	1,785,756
Region VI	1,049,509	996,572	2,046,081
Region VII	1,061,361	1,022,160	2,083,521
Region VIII	643,668	617,642	1,261,310
Region IX	524,819	515,105	1,039,924
Region X	665,911	645,346	1,311,257
Region XI	687,019	671,807	1,358,826
Region XII	642,492	630,942	1,273,434
CARAGA	397,768	379,087	776,855

https://www.deped.gov.ph/wp-content/uploads/2020/06/DO_s2020_012.pdf

1. _____
_____
2. _____
_____
3. _____
_____
4. _____
_____
5. _____
_____

GAWAIN 4

Panuto: Ibigay ang iyong paghatol mula sa linyang binitiwang mga tauhan sa dulang “Tiyo Simon” at gamitan ito ng mga ekspresyong nagpapahayag ng katotohanan.

Tiyo Simon: May mga bagay, Boy na hindi maipaliwanag. May mga bagay na hindi maipaalam sa iba sa pamamagitan ng salita. Ang mga bagay na ito ay naglalaman lamang ng sariling karanasan sa sariling pagkamulat... ngunit kung anuman itong mga bagay na ito, Boy, ay isa ang tiyak: malaki ang pananalig ko kay Bathala.

1. Katotohanang pahayag: _____
_____
_____

Ina: Namatay lamang siyang hindi nakapagpa-Hesus. Kasi’y matigas ang kalooban niya sa pagtalikod sa simbahan. Pareho silang magkakapatid, sila ng iyong amain. Sana ay magbalik-loob siya sa Diyos upang makatulong siya sa pagliligtas sa kaluluwa ng kanyang kapatid na sumakabilang buhay na....

2. Katotohanang pahayag: _____
_____

Tiyo Simon: Kinuha ko ang manika, Boy. At noon naganap ang pagbabago sa aking sarili... sapagkat nang yumuko ako upang damputin ang manika ay nakita ko ang isang tahimik at nagtitiwalang ngiti sa bibig ng patay na bata. Sa kabila ng pagkadurog ng kanyang mga buto... ngiting tila bang nanananlig na siya ay walang kamatayan.

3. Katotohanang pahayag: _____

Pagyamanin/ Karagdagang Gawain

Bumuo ng sariling dula na mapagkikitaan ng mga ekspresyon na nagpapahayag ng katotohanan. Pumili ng uri nito ayon sa gusto mo. Gumamit ng isang *short bondpaper* at ipasa kasabay ng iyong Tayahin (*post test*).

RUBRIKS SA PAGSULAT

Krayterya	Napakahusay 25 pts.	Mahusay 22 pts.	Nalilinang 20 pts.	Nagsisimula 19 pts.
<i>Nilalaman</i>	Kumpleto at komprehensibo ang nilalaman ng isinulat.	Kumpleto ang nilalaman ng talata/isinulat.	May ilang kakulangan sa nilalaman.	Maraming kakulangan sa nilalaman.
<i>Presentasyon</i>	Malikhaing nailahad ang nilalaman ng isinulat. Maayos ang daloy. Nauunawaan ang nilalaman ng isinulat.	Maayos na nailahad ang isinulat. Nauunawaan ang nilalaman.	Hindi gaanong maayos na nailahad ang isinulat. Hindi gaanong nauunawaan ang nilalaman.	Hindi maayos na nailahad ang isinulat. Hindi gaanong nauunawaan ang nilalaman.
<i>Organisasyon</i>	Organisado, malinaw, simple at may tamang pagkasunod-sunod ang presentasyon ng ideya. Malinaw ang daloy at organisado ang paglalahad ng kaisipan.	Malinaw at maayos ang presentasyon ng mga ideya sa isinulat. Malinaw ang paglalahad ng kaisipan.	Maayos ang presentasyon ng mga pangyayari at ideya. May mga bahaging di gaanong malinaw.	Hindi gaanong maayos ang presentasyon ng mga ideya. Maraming bahagi ang hindi malinaw.
<i>Baybay ng mga salita, grammar, capitalization,</i>	Malinaw, maayos at tama ang baybay ng mga salita,	Tama ang baybay ng mga salita, grammar,	Maayos ang pagbabaybay ng mga salita subalit may	Hindi maayos ang grammar at pagbabantas. Hindi maayos

<i>pagbabantas at gawi ng pagkakasulat</i>	grammar, capitalization at pagbantas. Maayos ang pagkakasulat.	capitalization at pagbabantas. Maayos ang pagkakasulat	kaunting kamalian sa grammar at pagbabantas. Hindi gaanong maayos ang pagkakasulat	ang pagkakasulat.
Kabuuan = 100 puntos				

Tayahin

Panuto: **Basahin at unawain ang bawat aytem. Isulat ang hinihinging kasagutan sa hiwalay na buong papel. Gumamit ng malaking titik. Huwag kalimutang isulat ang pangalan, taon, pangkat at bilang ng modyul.**

- Namatay ang kanyang ama na hindi nakapagpa-Hesus. Ang salitang may salungguhit ay nangangahulugang _____.
 A. napatawad
 B. napagdasalan
 C. nailibing
 D. nabendisyunan
- Ang pananalig sa Diyos ang magliligtas sa atin sa anumang kapahamakan. Ang salitang pananalig ay may kahulugang _____.
 A. pagtitiwala
 B. pananampalataya
 C. pagsuko
 D. pagliligtas
- Boy: *Ayaw kong magsimba, Tiyo Simon. Maiiwan ako sa iyo rito. Hindi ako sasama kay Mama. Anong kaisipan ang ipinahihiwatig sa diyalogong ito?*
 A. Galit si Boy sa kanyang ina.
 B. Tinatamad magsimba si Boy.
 C. Ayaw makasama ni Boy ang kanyang ina.
 D. Malaki ang impluwensiya ng amain kay Boy.
- Anong kaisipan ang nais ipahayag ni Tiyo Simon sa linyang ito
 “Kailangan ka nga namang magsimba sa simbahan, Boy. Kung gusto mo... kung gusto mong isama ako ay maghintay kayo at ako ay magbibihis... Magsisimba tayo.”?
 A. Walang pakialam si Tiyo Simon.
 B. Sapilitang pinasisimba ni Tiyo Simon si Boy.
 C. Nagbago ang pananaw ni Tiyo Simon sa pagsimba.
 D. Pumayag ang ina ni Boy na huwag na siyang magsimba.

5. Makatotohanan ba ang pagganap ng mga tauhan sa diyalogo?
- A. Oo, dahil masasalamain ang kagandahang-asal sa kuwento.
  - B. Oo, sapagkat naaayon naman sa kultura ng Pilipinas ang mga pangyayari sa dula.
  - C. Hindi, sapagkat wala namang katotohanan na may mga tao na hindi nagsisimba.
  - D. Hindi dahil ang mga pangyayari sa dula ay bunga lamang sa imahinasyon ng may-akda.
6. Akma ba ang tanghalan/tagpuan sa mga pangyayari sa akda?
- A. Hindi dahil wala namang kinalaman ito sa takbo ng istorya.
  - B. Hindi, sapagkat hindi naman ito nakakapukaw ng interes.
  - C. Oo, akma dahil madaling makintal sa mambabasa ang larawang-diwa ng kuwento.
  - D. Oo, sapagkat nagsasaad ito ng pagkakasunod-sunod ng pangyayari.
7. Nailalarawan ba ang karaniwang pamumuhay ng tao sa dula?
- A. Hindi, sapagkat hindi ito makatotohanan.
  - B. Hindi, dahil hindi naman masasalamain ang kultura ng bansa.
  - C. Oo, sapagkat marami na talagang ayaw magsimba sa kasalukuyan.
  - D. Oo, sapagkat nagsasaad ito ng relasyon ng magkakamag-anak na naninirahan sa loob ng isang tahanan.
8. Alin sa mga sumusunod na bahagi ng dula ang naglalarawan ng karaniwang pamumuhay?
- A. Relasyon ng mag-ama
  - B. Pagkakasundo ng ina sa anak
  - C. Pagkakaroon ng tiyuhin sa loob ng pamamahay
  - D. Madaling sumuko sa bawat pagsubok sa buhay
9. Mahusay ba ang iskrip/banghay/diyalogo ng dula? Bakit?
- A. Oo, dahil nakapupukaw ito ng interes ng mambabasa
  - B. Oo, dahil bahagi na ng buhay ang pagsuko at pagbangon muli.
  - C. Hindi, dahil hindi naman madadala ang mga mambabasa sa kwento.
  - D. Hindi, dahil hindi ito makapagbibigay ng mabuting impluwensiya sa mga mambabasa.

10. Bakit kaya pinili ni Tiyo Simon na samahan ang mag-ina sa pagsisimba?
- A. Dahil mahal ng amain ang kanyang pamangkin
  - B. Dahil ayaw niyang mangyari sa kanyang pamangkin ang nangyari sa kanya
  - C. Ayaw niyang tutolan ang kagustuhan ng isang ina para sa kanyang anak.
  - D. Lahat ng nabanggit.
11. Aling pahayag ang tamang ginawi ng mga tauhan sa akda?
- A. Tumutol ni Boy sa kagustuhan ng ina na magsimba.
  - B. Si Boy ay may musmos na isipan kaya madali lamang siya papaniwala.
  - C. Hindi nagtanim ng galit si Tiyo Simon sa kabila ng mga pagpapangalan sa kanya.
  - D. Naging mapaghatol ang ina dala ng pagdaramdam nito sa nangyari sa kanyang asawa.
12. Kapani-paniwala ang mga pangyayari sa dula dahil _____;
- A. may mga taong walang relihiyon
  - B. totoong may mga tao na nakalilimot sa Diyos
  - C. may mga taong ateismo na hindi kinikilala ang Diyos
  - D. hindi makatotohanan na may mga taong hindi nagsisimba.
13. Kung ikaw ang nasa kalagayan ni Boy, tutularan mo ba ang iyong tiyuhin na isang ateista?
- A. Hindi, dahil may sarili na akong pag-iisip
  - B. Oo, sapagkat mainam na walang pinaniniwalaang Diyos.
  - C. Oo, dahil kung ano ang gawi ng matanda ito ay nararapat lamang tularan.
  - D. Hindi, sapagkat ang kawalan ng paniniwala sa Diyos at tulad rin ng paglimot sa kanyang paglikha sa tao.

Para sa bilang 14-15

Piliin ang tamang ekspresyon na nagpapahayag ng katotohanan upang mabuo ang diwa ng pangungusap.

14. _____ palaging isaisip ang paggawa ng kabutihan sa kapwa kaysa kasamaan.
A. Sadyang	C. Tunay
B. Siyempre	D. Totoong

15. _____ dapat na maging masunurin ang anak sa kaniyang mga magulang.

- A. Totoong
- B. Siyempre

- C. Tunay
- D. Sadyang

Sanggunian:

Panitikang Asyano 9 (Modyul ng mag-aaral sa FILIPINO)
Pintig ng Lahing Pilipino 9 (Ikalawang Edisyon)
Pinagyamang Pluma 9 (Ikalawang Edisyon)